

Stølen Hjølmo og Gamlevegen i Dyrdal

Tilstand og skjøtsel

Tittel: Stølen Hjølmo og Gamlevegen i Dyrdal Tilstand og skjøtsel		Rapportnr: 13 - 2006
		Dato: 17.11.2006
Referanse: Bøthun, S. W. 2006. Stølen Hjølmo og Gamlevegen i Dyrdal; Tilstand og skjøtsel. Aurland Naturverkstad rapport 13 – 2006. 29.s. + vedlegg		
Oppdragsgjevar: Dyrdal Grendelag	Prosjektansvarleg, oppdragsgjevar: Arild Dyrdal	
Referat: Rapporten er ei skildring av tilstanden av kulturlandskapet kring stølen Hjølmo og av den best ivaretekne delen av den gamle bygdevegen mellom fjorden og Drægo i Dyrdal. Dyrdal er ei fråflytt grend i Nærøyfjorden, Aurland kommune, Sogn og Fjordane fylke. Rapporten inneheld forslag til skjøtsel av kulturlandskapet og oversikt over kva for utfordringar ein står ovanfor i vedlikehaldet av Gamlevegen. Hovuddelen av dei skildra verdiane ligg innanfor Nærøyfjorden landskapsvernområde og heile grenda er innlemma i verdsarv-området Vestnorsk fjordlandskap, sørområdet.		
Forsideillustrasjon: Øvst, v: <i>Hjølmo sett frå brua over Styvisdalselvi.</i> Øvst, h: <i>Gamlevegen over eng nær hovudtunet.</i> Nedst v: <i>Stemning frå gamlevegen.</i> Nedst h: <i>Stølsbekken på Hjølmo i mai.</i>		Emneord: Kulturlandskap, kulturminne, skjøtsel
Utarbeidd av: Siri Wølneberg Bøthun		Dato: 06.10.06
Kontrollert av: Morten Clemetsen		Dato: 06.10.06
Produsert av: Aurland Naturverkstad BA Postboks 27 5741 Aurland Tlf. 57633026, Fax: 57633516 e - post: kontorpost@aurland-naturverkstad.no		

Forord

Denne rapporten er ei skildring av tilstanden av kulturlandskapet kring stølen Hjølmo og av den best ivaretekne delen av den gamle bygdevegen mellom fjorden og Drægo i Dyrdal. Rapporten inneheld forslag til skjøtsel av kulturlandskapet og oversikt over kva for utfordringar ein står ovanfor i vedlikehaldet av Gamlevegen. Stølen Hjølmo ligg innafor Nærøyfjorden landskapsvernområde. Heile grenda i Dyrdal med den øvste garden Drengo ligg utafor landskapsvernområdet, men er med i verdsarvområdet Vestnorsk fjordlandskap, sørområdet.

Rapporten er utarbeidd av Aurland Naturverkstad på vegne av Dyrdal grendelag. Prosjektansvarleg har vore landskapsforvaltar Siri Wølneberg Bøthun. Kontaktperson og ansvarleg frå grendelaget har vore Arild Dyrdal. Han har og vore ein nyttig informant og sto for transport under synfaringa. Takk for hjelp og innspel.

Aurland 17.11.06

Siri Wølneberg Bøthun

Innhald

Tilstand og skjøtsel.....	1
Innleiing.....	9
Mål og avgrensingar	9
Metode	9
Områdeskiltring.....	10
Lokalisering	10
Kort om historia	11
Naturtilhøve	11
Kulturminne	12
Landskap	13
Dagens bruk	13
Tilstand i tiltaksområda.....	14
Engene på Hjørmo.....	14
Gamlevegen frå Dyrdal til Dregali	16
Tiltaksplan	22
Hjørmo	22
Delområde 1 Eng	23
Delområde 2 Beitemark.....	24
Delområde 3 Randsone	25
Gamlevegen	26
Kjelder og referansar:.....	29
Vedlegg.....	30

Innleiing

Dyrdal i Nærøyfjorden er ei fråflytt grend, men mange av grunneigarane er aktive brukarar av grenda i fritidssamanheng. Då grenda vart ein del av verdsarvområdet Vestnorsk Fjordlandskap ynskte grunneigarane å ta vare på ikkje berre bygningane men og kulturlandskap og viktige kulturminne i grenda. Det første grendelaget tok fatt i var verdiar som er felles for heile bygda. Arbeidet med å ta vare på kulturverdiar starta med å få til ein skjøtselsplan for Hjølmo, den eine av dei to viktigaste stølane i grenda, der gjengroing trugar med å øydelegge heile stølsvollen og gjere landskapet om til einekratt og bjørkeskog. Eit anna samlande kulturminne som har vore eit felles gode, er den gamle bygdevegen. Bygging av nyveg i 1963 øydela mykje av gamlevegen, men eit lengre stykke på austsida av elva er bevart utan inngrep. Forfall og gjengroing trugar likevel med å øydelegge dette kulturminnet.

Mål og avgrensingar

Målet med planen er å ta vare på kulturlandskapsverdiane på Hjølmo og å gje ei oversikt over kva for tiltak som er naudsynte for å bevare Gamlevegen som ein trygg og opplevingsrik turveg.

Opphavleg har det vore eit mykje opnare landskap i heile dalen kring Hjølmo. Mellom anna var det nesten heilt snaut på nord-vestsida av Styvisdalselvi frå elva og heilt opp i urane i fjellsida. Det er urealistisk, og vil krevje for store ressursar å gjenskape eit slikt landskap forma av geitebeiting kring ein støl som er ute av drift. Målet er difor å halde stølsvollen og dei næraste beiteareala opne. Desse områda er dei som har vore haldne ope lengst fram i tid, og er dei viktigaste for opplevinga av stølen. Planen for gamlevegen er avgrensa til den delen som er utan nyare tekniske inngrep, frå vegen tar av frå den nye bygdevegen ved Svilli til han går innpå igjen like ovanfor klyngetunet. Slåttemarker på begge sider av dalen er inkludert i plankartet for å understreke heilskapen i landskapet vegen bevegar seg i.

Metode

Innhenting av kunnskap til planen er gjort gjennom samtale med kjentmann, studie av økonomisk kartverk, flyfoto frå 1971 og kart over Nærøyfjorden landskapsvernområde. Dei viktigaste skriftlege kjeldene har vore bygdeboka for Undredal og Nærøy (Ohnstad 2006) og ei nyleg avslutta masteroppgåve i landskapsarkitektur frå UMB ((Hardarson 2006). Det er gjennomført ein dags synfaring i mai 2006. I tillegg deltok forfattaren og på ei felles synfaring til Vassete, Hjølmo og ned dalen, arrangert av grendelaget sommaren 2005.

Inndeling av delområde og teigar for skjøtsel er gjort etter skjønn ut frå heilskaplege landskapsmessige og botaniske trekk. Det er ikkje gjort nokon vegetasjonsanalyse av stølsområdet. Dette kunne ha vore ynskjeleg men det låg ikkje ressursar i prosjektet til å gjennomføre dette.

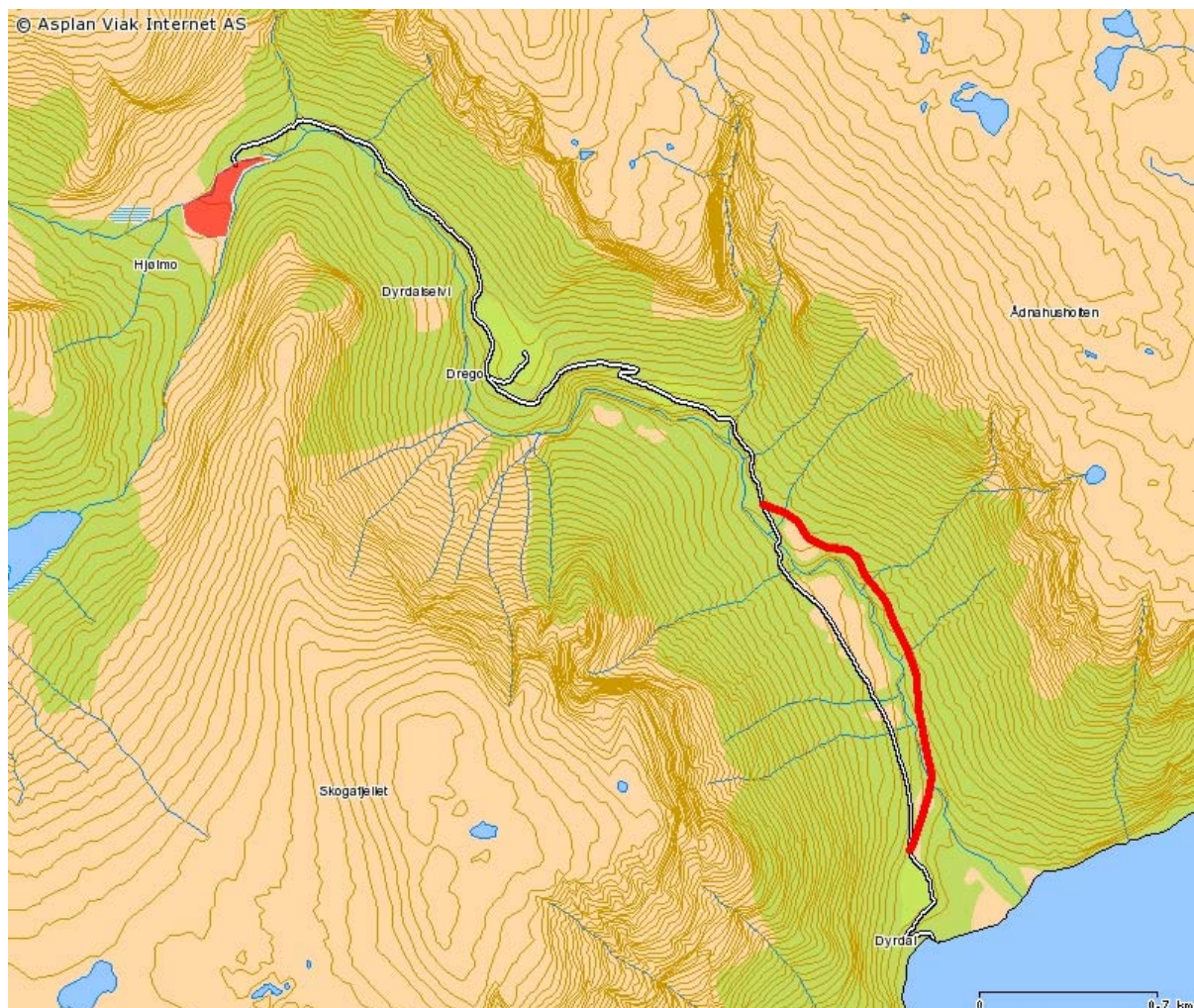
Tilråding til tiltak er gjeve ut frå omsyn til at dei skal vere praktisk mogleg å gjennomføre. Det er difor ikkje lagt opp til å restaurere selbøen til rein slåttemark. På store delar av stølen har gjengroing med nitrofile artar kome langt. Den siste skjøtselen på stølen har vore husdyrbeite, det er svært lenge sidan det sist vart slått i området. Dei tilrådte tiltaka er høver i vanleg beitebruk. Det er liten fare for at tiltaka vil kunne skade eksisterande kulturmarkstypa.

Områdeskildring

Lokalisering

Dyrdal er ei fråflytta grend på nordsida av Nærøyfjorden i Aurland kommune, Sogn og Fjordane fylke. Grenda er omslutta av Nærøyfjorden landskapsvernområde (verna i Kgl. res. 08.11.2002) på alle kantar. Fulldyrka mark er trekt ut av verneområdet. Nærøyfjorden landskapsvernområdet er ein del av sørområdet i Verdsarvområdet Vestnorsk fjordlandskap (innskrive på UNESCO si verdsarvliste 14.07.2005). Sjølv om sjølve grenda ikkje er verna er han ein del av verdsarvområdet.

Hjølmo er saman med fjellstølen Vassete den viktigaste og best haldne stølen i Dyrdal. Han ligg der hovuddalen forgreinar seg i tre delar, på 500 moh. Gamlevegen er ein del av den gamle bygdevegen som gjekk frå fjorden og opp til Drægo. Hjølmo ligg inne i Nærøyfjorden landskapsvernområde. Den delen av gamlevegen som går på austsida av elva ligg og inne i Nærøyfjorden landskapsvernområde medan den nederste biten, som går gjennom innmark på vestsida av elva ligg utanfor verneområdet.

Figur 1 Oversiktskart over Dyrdal. Hjølmo og Gamlevegen er innteikna med raudt. Kartkjelde: Fylkesatlas

Kort om historia

Dyrdal har ei lang kulturhistorie. Fangstanlegg for villrein på fjellryggene ovanfor dalen og funn av ei øks frå yngre steinalder i dalen gjev historisk perspektiv til livet kring Nærøyfjorden. Dyrdal vart tidleg rydda (Ohnstad 2006). Drægo og Dyrdal har gravfunn frå eldre jernalder (Ohnstad 2006, Arkeoland).

Dei eldste tuftene på Hjølmo vert i bygdeboka omtala som svært gamle, mogleg så gamle som frå mellomalderen. Det er ikkje føreteke arkeologiske dateringar på eller kring stølen. Plasseringa i landskapet støtter opp om teorien om at området kan ha svært lang hevd. Her er nærleik til både fjellet og skogen. Plassen ligg skydda mellom fjella og er samstundes eit knutepunkt mellom fleire dalar. Hjølmo har vore nytta av alle gardane i grenda, også av Styvi på andre sida av fjorden. Også husmenn stølte her, men dei måtte ha sela utanom hovudbøen. Då stølen var i drift vart det buført hit ved jonsok. Dyra var på Hjølmo kring tre veker før dei fortsette til fjellstølen Vassete. Om hausten vart stølen nytta frå fyrste veka i september til Mikkelsmesse (29. sept.). Mellom Hjølmo og Vassete går ein steingard som sperrar av nordsida av dalen frå elva og oppover. Dette var skilje mellom Hjølmo og fjellbeitet. Det var ikkje berre dato som bestemte når ein skulle buføre til fjellstølen og når ein skulle ned igjen. Når dyra sjølv ville skifte beite vart dei gåande å trykkje mot steingarden, og då var det på tide å reise (pers. med. Arild Dyrdal).

Murane på Stølen har si eiga historie. Hovudbøen på Hjølmo er omkransa av ein steingard. Store delar av steingarden er framleis synleg i terrenget. Ein bit mot nord-aust er vekke. Steingarden kallast Bjørnamuren (Stadnamnregisteret, Sogn og Fjordane fylkeskommune på Fylkesatlas). Han vart nytta til å halde beitedyr unna slåtteteigane, men også som eit vern mot bjørneplagen. På hjørne i steingarden står restar etter varde. Desse skal ha vore nytta til å gjere eld i for å skremme bjørnen. Det vart tend på sprake og bjørkenever oppå muren. Ein teig er innramma i ein eigen steingard. Denne teigen tilhøyrer Drægo og Drægali. Muren er høgare og truleg nyare enn bjørnemuren.

Alderen på gamlevegen er ukjend. Eit gravfunn på Drægo inneheldt mellom anna ein spydspiss som truleg er frå 700 talet. Når vegen har vorte opparbeidd frå sti til vegstandard køyrbar med hest er ikkje kjend. Øvre delar av vegen (frå Håbrui og opp, dvs. ovanfor den aktuelle strekka) vart lagt om i 1935 for å gjere han meir farbar og mindre bratt (Ohnstad 2006). Bygging av ny bygdaveg i 1962 øydela mykje av den gamle vegen. Der ny og gamal veg fylgjer kvarandre er den gamle synleg på kortare strekningar der den nye vegen går i ein litt anna trasé. Ein vesentleg bit av Gamlevegen er likevel bevart då den nye vegen kryssar elva mykje høgare opp i dalen.

Naturtilhøve

Berggrunnen i området tilhøyrer Jotundekket. Dominerande bergartar er gabbro og anortositt. Dette er harde bergartar som forvitrar seint. Dalene er forma av isbrear som tydelege u-forma dalar. Dalbotnen er rik på lausmassar. I sidene dominerar skredmateriale medan ein finn botnmorene i små lommer i dei flataste delane av dalbotnen. Klimaet i indre Sogn er kjølig oseanisk til svakt kontinentalt med høvesvis liten årleg nedbør. Dominerande naturtype er bjørkeskog med grasrikt feltsjikt, til dels fjellbjørkeskog. Området vert hardt beita av hjort og det er lite blåbærlyng i skogen. Dyrdal har generelt fattige vegetasjonstyper (Roald 2001). Stølen ligg på kring 500 moh. og vert tidleg grøn. Dyrdal har eit rikt og variert fulge- og dyreliv (Roald 2001).

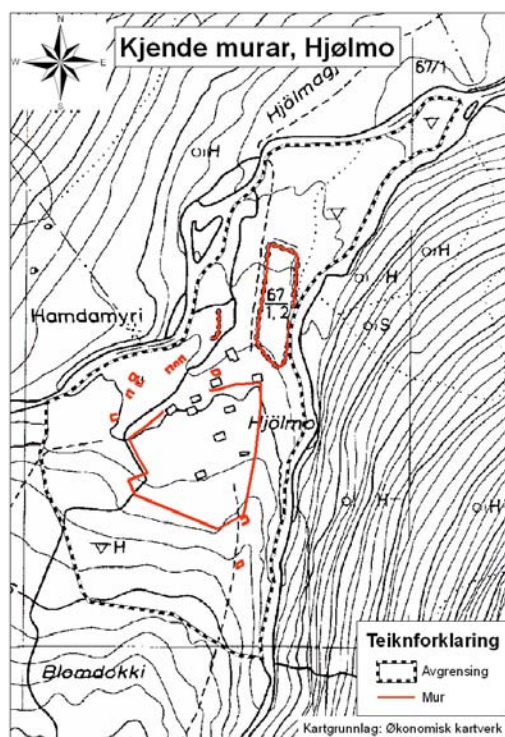
Kulturminne

Dyrdal er rikt på nyare tids kulturminne, dei langt fleste knytt til landbruk, men og kulturminne som syner overgangen frå eit reint landbrukssamfunn mot 1900-talet sitt teknologisamfunn (Hardarson 2006).

Innanfor planområdet kjem ein berre i kontakt med dei landbruksrelaterte kulturminna. På strekninga mellom hovudtunet i Dyrdal og Dregali peikar Gamlevegen seg ut som det viktigaste og best bevarte kulturminnet. Gamlevegen frå Dyrdal opp til Drego gikk på aust/nordsida av elva (sjå fig. 1). Det nedste stykket, om lag opp til 200 moh., går dagens bilveg på vestsida av elva. Gamlevegen er difor ikkje øydelagd av den nye langs strekninga mellom det øvste klyngetunet i Dyrdal og opp til der dei to vegane møtast, etter at bygdavegen har kryssa elva. Vegen er skildra i detalj i kapittelet om dagens tilstand, avsnittet "Gamlevegen".

På begge sidar av elva ligg gamle slåttemarker. Her finnast ei rekke tufter etter utlør. Nokre av løene står framleis oppreist. Her finnast og ein nyare løebygning. Vegen med sine murar, klopper og ei bru, fell inn i det heilskaplege kulturlandskapet inn dalen, med slåttemark løer, steingjerder, bakkemurar og rydningsrøyser. Landskapet er i dag under forfall. Berre eit utval av engene vert slege, mest for å hindre attgroing, og mellom bygningane er det fleire ruinar enn ståande bygg. Gjengroinga av engene har likevel ikkje kome så langt at ein har fått lauvkratt, og ei restaurering vil framleis vere mogleg.

Hjølmo har i dag 9 sel som framleis står oppe. Alle samene er registrerte i SEFRAK registeret (nasjonalt register over bygningar sett opp før 1900). Nokre av sela er sett i stand for fritidsbruk medan andre står i sin opphavlege form. Den største bygningen, som er eit sel ombygd til hytte, har torvtak. Alle dei andre bygningane har blikktak.

Figur 2 Murar kjend gjennom ØK, SEFRAK, flyfoto og eigen synfaring.

Inne på hovudvollen finnast murar etter yttelegare 3 bygningar. Av desse er berre to ruinar registrerte i SEFRAK registreret. Det tredje, med framleis høge murar, er ikkje registrert. I ytterkanten av steingarden i retning Vassete ligg ein ruin. Litt opp i bakken ligg ein til og den gamle stølstufta Blomdokki, som ligg like opp i bakken ovanfor (sør for Hjølmo, omlag 50 meter høgare enn stølsvollen), har ruinar etter 3 bygningar (desse tre er ikkje teikna inn på kartfiguren). Alle murtuftane/ruinane sør for steingarden er SEFRAK-registrerte. Vest for den vesle bekken som renn gjennom Hjølmo ligg murar etter yttelegare 7 bygningar. Av desse er 6 SEFRAK registrerte. Den sjuande er vankeleg å finne utan på våren før vegetasjonen har byrja å spire. Han verker eldre enn dei andre då han ligg meir nedsøkk i terrenget.

Kring Hjølmo står ein gamal steingard som skulle beskytte selbøen m.a. mot bjørn. Muren kallast "Bjødnamuren". Dette er eit viktig kulturminne. Det finnast og andre steingarder her. Den største er ein samanhengande steingard kring ein slåtteteig, kalla Dregagjerda. Dette gjerdet er i høvesvis god stand. Slåttemarka på Hjølmo er nerare skildra i kapittelet under om dagens tilstand, avsnittet "Hjølmo".

Landskap

Stølen Hjølmo ligg i eit sær inntrykksterkt landskap. Stølen ligg på ein slak open voll der dei tre dalene Vassetdalen, Styvisdalen og Handadalen møtast og går saman i hovuddalen, Dyrdal. Dalsidene er stupbratte, høge fjell som danner veggar i eit veldefinert landskapsrom. Nedste del av fjellsidene er i all hovudsak dekt av mektige rasmarker delvis tilvokse av fjellbjørkeskog. Her er noko mark med einer og også opne steinurer.

Styvisdalseggi står som ein spiss opp mellom Vassetdalen og Styvisdalen, som eit markert landskapselement. Hjulmanosi danner ein bratt vegg mot aust. Dei andre markerte toppane er Handadalseggi og Torrisstølholten. Handadalen er ein hengande dal. I dalmunninga er ei bratt elv med flotte fossefall ned mot hovuddalen. Styvisdalen og Vassetdalen er mindre bratte og opplevast som forgreiningar av hovuddalen.

Den opne stølsvollen omgjeve av fjellbjørkeskog nedst, og desse bratte fjella øvst har ein stor opplevingsverdi. Hjølmo er trekt fram som eit viktig landskapselement i vvv-rapporten for Dyrdalsvassdraget (Roald 2001).

Dagens bruk

Hjølmo vert i dag ikkje utnytta i landbrukssamanheng. Nokre av sela er sett i stand til fritidsbruk. Desse vert nytta av familiene til tidlegare brukarar. I 2006 vart stølsvollen beita av sau.

Vegen til Hjølmo er den einaste køyrbare vegen i Nærøyfjorden som gjev tilkomst langt inn i turterrenget, og nært opp til snaufjellet. Hjølmo er utgangspunkt for fotturar over til Skard i Fresvik og opp til fjellstølen Vassete i Vassetdalen. Vassete er nytta til fritidsføremål på linje med Hjølmo, der nokre av sela er sett i stand.

Gamlevegen vert nytta som tursti, hovudsakleg av grunneigarar. Vegen har stort potensial som tursti for besøkande.

Tilstand i tiltaksområda

Engene på Hjølmo

Selbøen på Hjølmo skil seg klårt ut frå den kringliggande fjellbjørkeskogen. Skogfrie areal utanom selbøen er og i kraftig attgroing med einer.

For kart over stølen med innteikna avgrensing av planområdet og kjende murar og tufter sjå fig. 2 ovanfor. Skjøtselskartet i vedlegg 1 syner m.a. ei soneinndeling ut frå vegetasjon og landskap med selbøen og engprega areal som inste sone, ei mellomsone prega av beite i attgroing med einer og ei ytre randsone som er attgrodd med lauv eller tett einer.

Figur 3 Den opne selbøen på Hjølmo. Utanfor bøen er ei sone med beitemark i attgroing med einer før bjørkeskogen tek over.

Den sørlege, hovuddelen av selbøen er omkransa av eit steingjerde som framleis er synleg, særleg om våren før vegetasjonen skjular mykje av den. Sjølv muren er omtalt tidlegare.

Figur 4 Steingjerde syner godt i nordenden av selbøen. Knekkpunkt er her markert med små vardar.

Sjølve selbøen er framleis heilt open og utan buskvegetasjon (einer). Vegetasjonen vekslar mellom grasdominans med sølvbunke som viktigaste art, tett bringebærkratt og felt dominert av høgstauder som nesle og tyrihjelm. Perikum er og dominerande i einskilde felt. I dei minst attgrodde områda finn ein og andre artar som smyle, engreverumpe engsoleie, krypsoleie, engsyre, grasstjerneblom, tveskjeggveronika, ryllik og blåklukke.

Sør for stølshusa ligg ei slåtteeng som er inngjerda av ein kraftig steinmur. Sølvbunke, perikum og bringebær dominerar i store felt også innanfor muren, men her finnst også felt med grasdominert feltsjikt med meir variert artssamansetting og finare gras. Nordenden av innhegninga har eit fuktsøkk der maigull kjem inn i våraspektet.

Figur 5 Slåtteteigen Dregagjerda er skydda med eige, kraftig steingjerde.

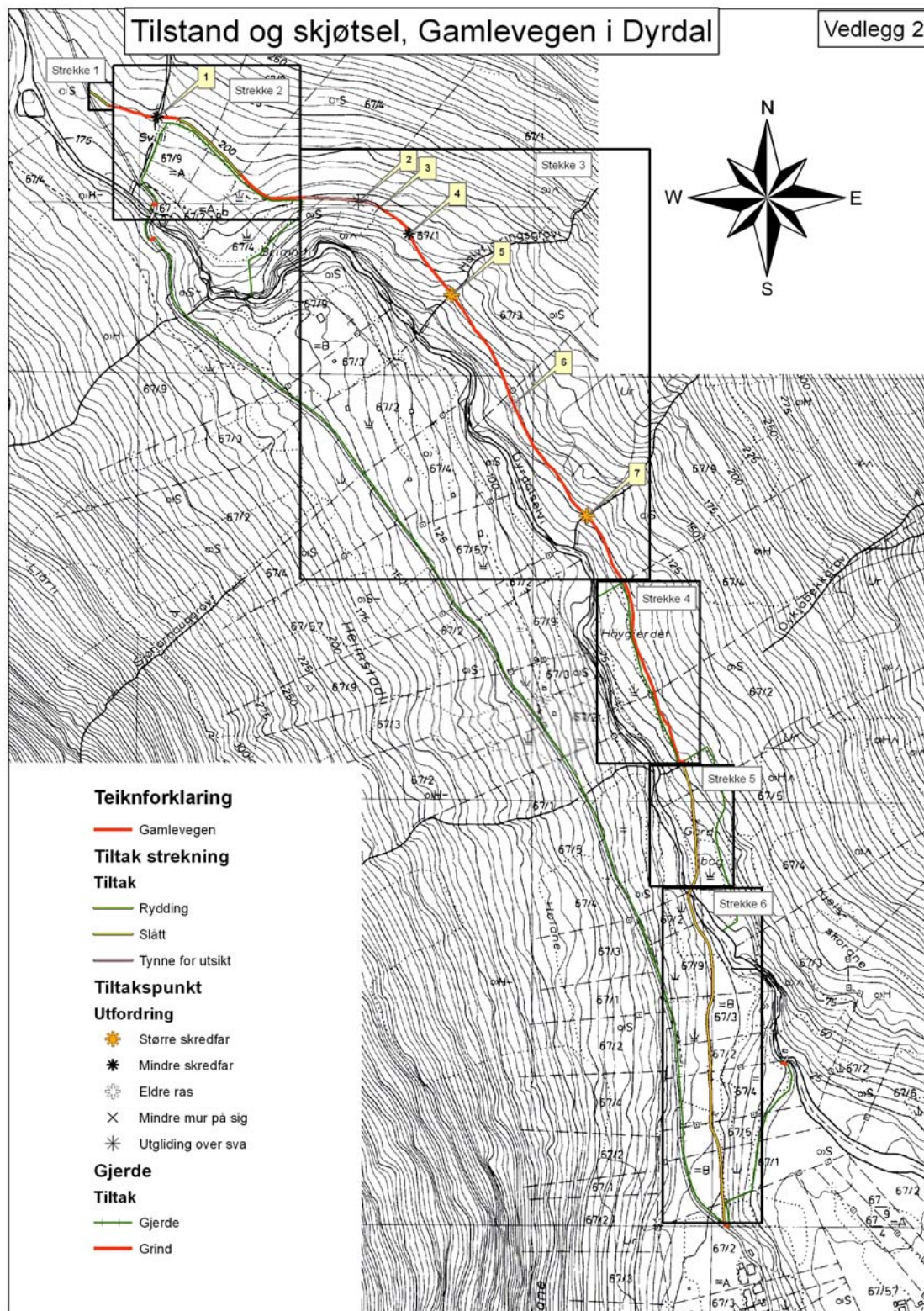
Ovanfor selbøen (mot sør) er gamal beitemark. Denne er grasdominert nedst, men oppover i bakken er han i attgroing med lyng og einer. Ein liten bekk markerer vestgrensa av selbøen. Mellom bekken og elva står murar etter gamle bygningar. Denne sona har dels beitemark men her er mykje stein. Einer kjem stadvis kraftig inn. Mot aust er stølsvegetasjonen avgrensa av ei bratt skråning ned mot elva. Mot nord er ein gradvis overgang mellom eng og skog med ei mellomsona der lyng og einer kjem gradvis inn. Eit belte med gråor veks langs elva.

Figur 6 Utanfor selbøen skyt gjengroinga fart. Bilete er teke sørover mot Vassetedalen.

Gamlevegen frå Dyrdal til Dregali

Vegen kan delast inn i 6 delar etter kva landskap han går gjennom. Skildringa av vegen startar øvst, der vegen tar av frå bygdavegen opp til Drego. Vegen har rast ut på i alt 5 plassar. Mellom desse er det to særleg vanskelege plassar med breie skredfar som går nesten årleg.

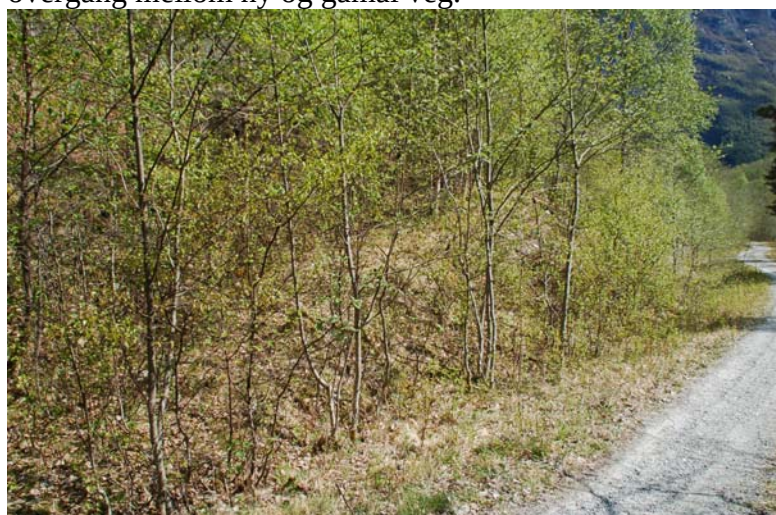
Figur 7 Kart over gamlevegen med dei 6 strekningane. Forminska utgave, for kart i full storleik sjå vedlegg 2.

Figur 8 Gamlevegen sett frå bygdavegen på andre sida av dalen.

Strekke nr. 1. Attgrodd parti, overgang mellom Gamlevegen og bygdavegen

Ein traktorveg tek av frå bygdavegen eit stykke ovanfor brua (der bygdavegen krysser elva). Dette er ein vegstubb bygd i nyare tid (pers. med. Arild Dyrdal). Han går fram til startpunktet på gamlevegen. Vegstubben er heilt tilvakse med lauvkratt. Elles er han jamn og fin med stødige murar fram til han er glidd ut over eit parti med lausmassar. den eigentlege gamlevegen på andre sida av eit skredfar og ei utgliding i ei vegskjering startar. Vegstubben er inkludert då han oppfattast som ein fortsetjing av vegtraseen til gamlevegen og utgjer ein fin overgang mellom ny og gamal veg.

Figur 9 Gamlevegen tek av frå bygdavegen

Strekke nr. 2. Langs steingard mot innmark

Ein liten sti går frå bygdavegen og opp til starten av gamlevegen. Mellom dette punktet og den skildra vegstubben i strekke 1 er lausmassar rast ut. Herfrå er gamlevegen rydda. Ein kjem raskt til Svilli, kor eit skredfar kryssar vegen. Dette raset gjekk for 3 – 4 år sidan og skredet er ikkje noko årleg problem. Herfrå går vegen i overkant av fulldyrka slåttemark. Han er her attgrodd med unge lauvtre og nesten uframkommeleg første halvdel av strekka. Slåttemarka er avgrensa med ein steingard mot vegen. Steingard er og nytta som

eigedomsskilje mellom teigar av innmark. Strekka avsluttast i overgangen mellom innmark og skog. Like før dette kjem ein liten vegstubb frå innmarka opp på vegen. Etter krysset står store bjørketre mellom veg og innmark som ein allé. Dels nedraste nettinggjerder med piggtråd går i overkant av innmarka.

Figur 10. V: Steingjerde som deler opp innmarka nedanfor vegen. H: Bjørker dannar ein fin allé.

Strekke nr. 3. Gjennom lauvskog

På denne strekka er vegen halde open. Greinar som veks inn i vegen og velta tre er fjerna i 2006. Framhald av dette vedlikehaldet er naudsynt. Denne strekka opplevast som ein romantisk sti gjennom lauvskogen.

Figur 11 V: Gamlevegen som ein sti gjennom skogen. H: Skredfar skapar problem, her eit av dei små.

Vegen er tilgrodd med gras og stadvis også bringebær og nesle. I øvre delar, og nokre få plassar nedover får ein utsyn over til slåtteengene på andre sida av dalen. På denne strekka går i alt 4 skredfar der vegmurane er rast ut. Av desse er to skredfar, Halvfjæringsgrovi og Stokkagrovi, breie og med grove massar. Utover skredfara er murane i høvesvis god stand. Utglidingar førekjem eit par plassar.

Strekke nr. 4. Langs attgroande eng.

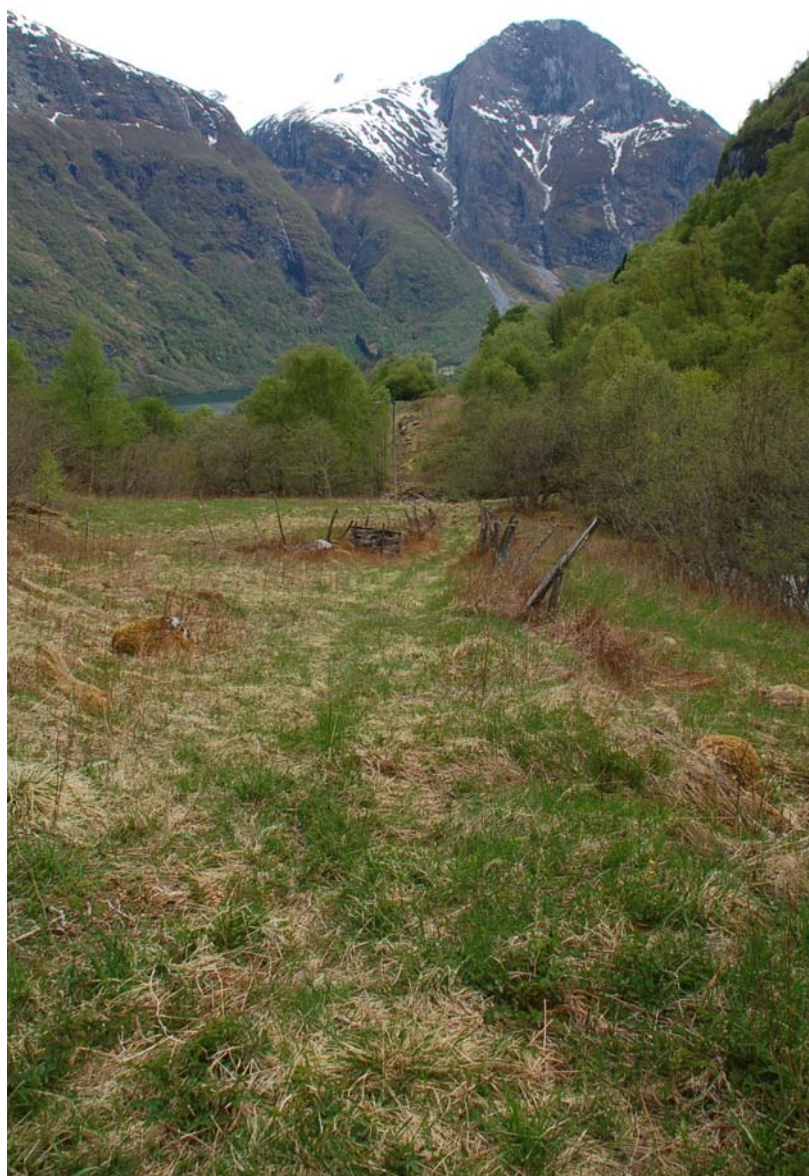
Eit lite stykke etter Stokkagrovi kjem ein nærare elva og får meir kontakt med denne. Skogen på nedsida av vegen opnar seg i eng. Enga er i kraftig attgroing med mykje bringebær. I overkant av enga går delvis nedraste nettinggjerder. Ei kraftig ask markerar øvre enden av enga. Unge lauvtre har byrja å skyte nokre plassar. Enga vil vokse heilt til om få år dersom ho ikkje vert teken snarleg att.

Figur 12 Framleis inne i skogen ligg ei eng. Ho opnar opp og skapar kontakt med elva.

Strekke nr. 5. Gjennom framleis opne enger ute av drift

Skogen opnar seg i eng på begge sidar av vegen. Engene er ute av hevd men framleis opne. Fyrste biten går ein bakkemur i overkant av vegen. Her er delvis gjerda med nettinggjerder, alle nedraste. Midt på strekka ligg ein klopp over ei lita grov. Veita fungerer framleis men kloppi er heilt overgrodd og truleg for morken til å kunne bære noko køyretøy. Midtveges på strekka går vegen i ei geil med gjerde på begge sider. Gjerdene og grinda inn i geilen er samanraste. Strekka avsluttast i ei bru over elva. Brustøtta på austsida er gjort av kraftig natursteinsmur. På vestsida er han gjort av betong med eldre natursteinsmur bakom. To jernbanesviller bærer sjølvne brua. Brua er i god stand men utan rekkverk.

Figur 13 Vegen går gjennom gamle enger. Gjerder dannar ein geil.

Strekke nr. 6. Gjennom ope kulturlandskap i delvis hevd

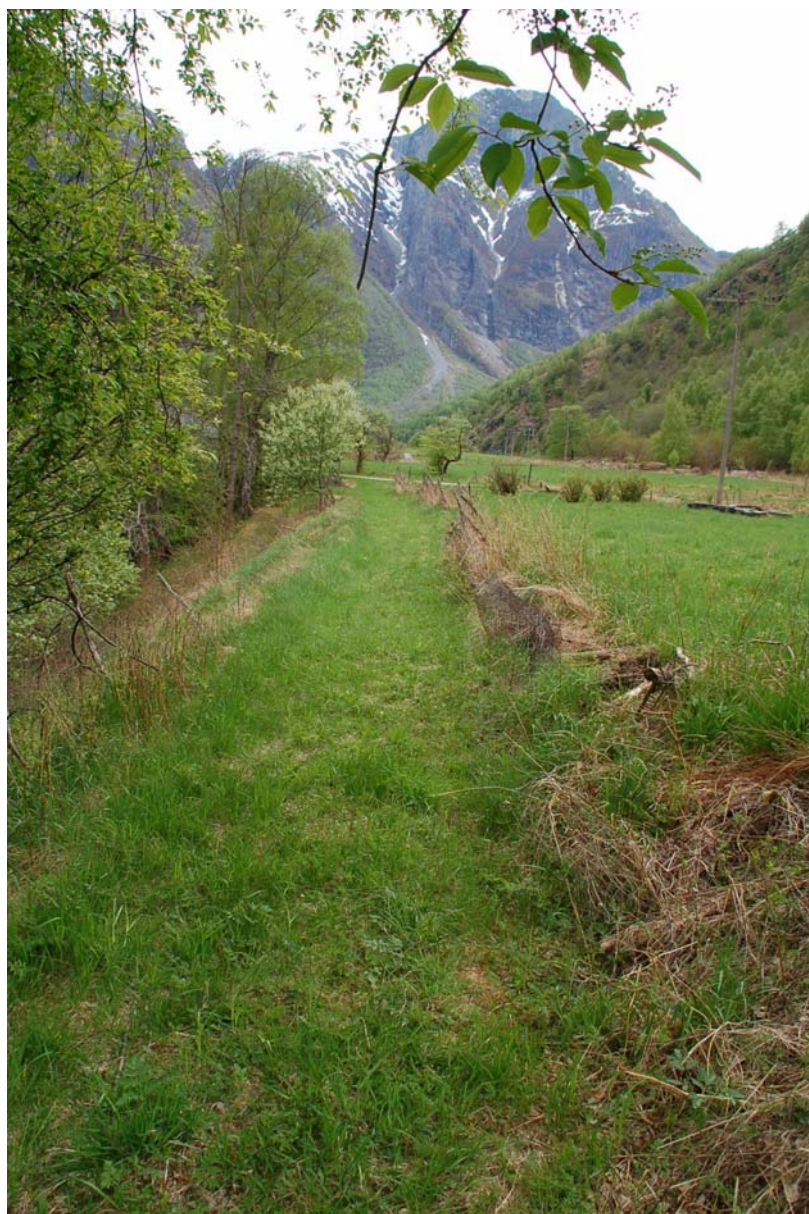
Frå brua er vegen murt opp mot elva i ein flott mur utan teikn på skade. Landskapet opnar seg no endå meir. Gjennom denne strekka er vegen murt opp mot enger på nedsida. Bakkemurar støtter opp under enger på oversida av vegen. Desse engene har vore i hevd lengre enn dei andre i utgreiingsområdet. Nokre av dei vert framleis slege år om anna for å hindre attgroing og for å betre beitekvaliteten av omsyn til hjort. Her finnast også steingardar og rydningsrøyser. Vegen er her utan synleg skade og er ei god rørsleline og eit viktig kulturlandskapselement. Gamlevegen går inn på bygdavegen like ovanfor hovudtunet i Dyrdal, eit gammalt klyngetun oppe på ein grusterrasse.

Figur 14 Vegen ligg på stødige murar over elva.

Figur 15 Vegen med murar både over og under

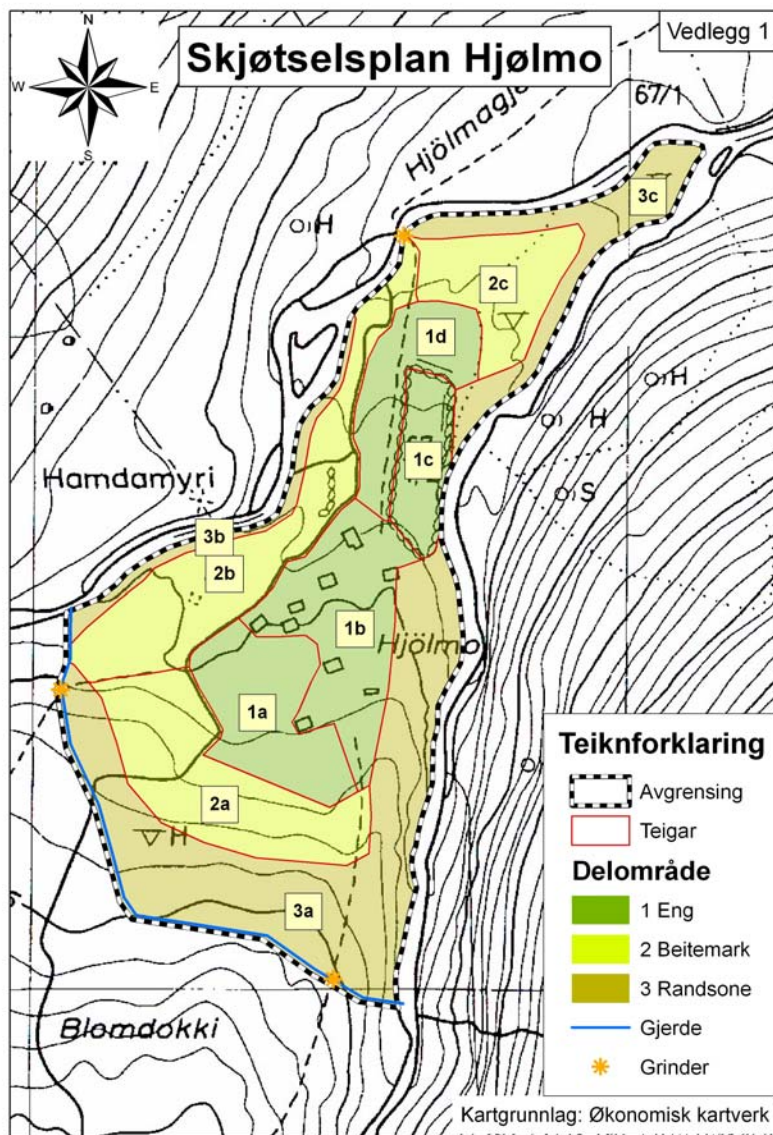
Figur 16 Aller siste bit av gamlevegen. Foto mot bygdevegen like ovanfor klyngetunet.

Tiltaksplan

Av di dei fleste føreslegne tiltak ligg i eit landskapsvernområde lyt ein sjå til at ein handlar innanfor ramma av verneforskrifta. **Einskilde av dei føreslegne tiltaka krev løyve frå fylkesmannen i Sogn og Fjordane (forvaltingsstyresmakta). Dette er: Oppsetting av bruer, oppføring av nye gjerde inkludert grinder (§3, kap. 1.3 pkt f).** Beiting og rydding av beite strir ikkje mot verneforskrifta (§3, kap.1.2 pkt.b). I framlegg til forvaltingsplan for Nærøyfjordområdet nemnast kulturlandskapsskjøtsel som ynskjelege tiltak (Fylkesmannen 2005).

Hjølmo

Delområde og teiginndeling kjem fram av kartet i vedlegg 1.

Figur 17 Skjøtselskartet, forminska; Planområdet med inndeling i delområde og skjøtselsteigar. Kartet finnst i full storleik i vedlegg 1.

Generelt er det ynskjeleg med eit ope landskap med ein velstelt stølsvoll og fristilling av steinstrukturane (dvs. steingjerde og bygningsmurar). Det er ikkje vurdert einskildbygningar men bygningsmiljøet er ein sær s viktig del av heilskapen. Restaurering av bygningar er positivt. Målet med skjøtselen vil vere å:

- skape betre ”kontakt” med elvane
- få tilbake områda kring selbøen til beitemark gjennom rydding / tynning
- få tilbake selbøen med preg av slåtte-/beitemark.

Stølsområdet kan delast inn i delområde etter funksjon og grad av gjengroing. Tiltak i delområda bør prioriterast i rekkefølge med delområde 1 som høgste prioritet. For å få tilbake det opne stølslandskapet bør alle delområda skjøttast. Tiltaka bør gjennomførast i ein restaureringsfase på 3 – 4 år. Etter denne perioden går ein inn i ein vedlikehaldsfase. Resultatet av skjøtselen bør evaluerast, og skjøtsel bør halde fram, med beiting og dessutan slått/rydding/beitepussing, etter behov. Truleg vil det då vere tilrekkeleg med slått av uønskte artar ein gong i året (og då i mykje mindre omfang enn i restaureringsfasen). Sau beiter ikkje på einer, og eineren bør ryddast etter kvart.

Beite

Når det i planen vert tilrådd ”beite” er det av praktiske årsaker tenkt beiting med sau. Beiting av andre husdyrslag (sambeite) vil vere positivt men ein må då vere merksam på areal i høve dyretal. Særleg vil hest som beitedyr vere positivt, for å få motverke tuedanning hjå sølvbunken. Beitetrykket bør haldast høvesvis høgt. Det bør settast opp gjerde langs den sørlege avgrensinga av planområdet, mellom dei to elvene. I tillegg lyt det vere grind på brua.

Delområde 1 Eng

Delområdet omfattar det som i dag framleis har eit preg av engvegetasjon, eller tydeleg har hatt engpreg inntil høvesvis nyleg. Området omfattar stølsvollen, Dregagjerdet og området med gras og urter og noko høgstaude/bringeber på begge sider av vegen mellom elva og selbøen. Området kan delast i teigar etter vegetasjonstype. Denne inndelinga gjeld praktisk skjøtsel og tek ikkje omsyn til eigedomsgrenser:

1a) Grasdominert, sørleg del av stølsvollen

Dette er det arealet som er minst tilvaks av uønskte artar. Den vestlege delen av teigen er fuktprega og har eit botnsjikt rikt på torvmose. Her dominerar ulike storartar og blåtopp i feltsjiktet. Den austlege er grasdominert med sølvbunke som dominerande art og med innslag av låge urter. Noko bringebær finnast i sør-aust. Den tørrare ytterkanten mot steingarden har noko røsslyng.

Tilrådde tiltak: Beiting. Slått av uønskte planter som ikkje er beita tilstrekkeleg (nesle, kraftige sølvbunketuer, evt. bringebær) ca. 1.juli og ca. 1. august. Beitepussing umiddelbart etter at dyra er sankt.

1b) Bringebær/høgstaudedominert del av stølsvollen

Teigen er i hovudsak dominert av bringebær. Andre nitrofile artar som nesle og tyrihjelmer er og eit problem. Kring dei stølshusa som er nytta er det og ein del mark med lågare feltsjikt, utan bringebær, nesle og tyrihjelmer. Her er vegetasjonen dels vore utsett for trakk, og har meir slitesterke artar og dels har det vore slått for å halde det ope og for å halde nesla unna.

Tilrådde tiltak: Beiting. Slått av ”bringebærhavet” og nesle kring stølshusa ca. 1.juli og ca. 1. august.

1c) Dregagjerdet

Sølvbunke, perikum og bringebær dominerar i store felt også innanfor muren, men her finnast og felt med grasdominert feltsjikt med meir variert artssamansetting og finare gras. Nordenden av innhegninga har eit fuktsøkk med maigull. Denne teigen er komen litt kortare i attgroingsprosessen enn kringliggande areal. Arealet bør om mogleg førast attende som slåtte-mark.

Tilrådde tiltak: Slått med fjerning av graset to gonger pr. sommar.

1d) Engareal langs stien som ligg utanfor Dregagjerdet

Arealet har hovudsakleg høgstaudeeng med høgt innslag av perikum. Sølvbunke er dominerande grasart. Ein god del nitrofile artar førekjem, men i mykje mindre tettleik enn i delområde 1b.

Tilrådde tiltak: Beiting. Slått av uønskte planter som ikkje er beita tilstrekkeleg (nesle, kraftige sølvbunketuer, evt. bringebær) ca. 1.juli og ca. 1. august. Beitepussing umiddelbart etter at dyra er sankt.

Delområde 2 Beitemark

Beitemark er her definert som areal som tydeleg har vore opne men som ikkje er rydda til slåtte-mark. Noko areal som kan ha vore slåtte-mark men der eineren har fått godt tak (som tyder på at slåttan har gått over i reint beite på eit tidlegare tidspunkt enn i delområde 1) er og inkludert her. Delområdet er delt vidare inn i 3 ”teigar”:

2a) Sør for selbøen

Her er eit grasdominert feltsjikt, som gradvis går over til å vere lyngdominert, og gradvis større tettleik av einer. I aust er eit felt med bringebær som strekk seg på begge sider av steingarden. Avgrensinga sørover er sett av omsyn til arbeidsmengd, tradisjonelt har heile bakken vore open (flyfoto frå 1971).

Tilrådde tiltak: Rydding av spreidd einer i nedre delar. Tynning bakover til gradvis overgang mot uskjøtta areal. Beiteing.

2b) Vest for stølsgrovi

Teigen er dominert av bringebær i nedre delar. Innimellom bringebæra stå i alt sju murer etter bygningar. Den eine er mindre markert, og verkar eldre enn dei andre. Denne er ikkje SEFRAK registrert. Området har mykje stein og går i vest over i rein steinur. Den vesle ryggen som går langs elva, og nordlege delar av teigen har meir grasdominert feltsjikt og einer som veks tett men ikkje ugjennomtrengeleg.

Tilrådde tiltak: Rydding av einer. Beiting. Manuell slått av ubeita bringebær, nesle og tyrihjelms ca. 1.juli og ca. 1. august.

2c) Nordenden av stølen

Engvegetasjonen nord for Dregagjerdet går gradvis over i lyngdominert mark med einer, før gråor tek over langs elva.

Tilrådde tiltak: Rydding av einer. Beiting. Beitepussing (sølvbunke) når dyra er sankt.

Delområde 3 Randsone

Langs begge elvene går ei sone der gråor og stadvis bjørk sperrer den visuelle kontakten med elva. Tradisjonelt har desse sonene vore opne. Så seint som i 1971 var heile arealet mellom Styvisdalselvi og Vassetelvi fri for trevegetasjon. Hovudmålet med skjøtselen bør vere å halde arealet ope ved kraftig tynning, for å opne for visuell kontakt med elva. Total rydding vil føre til kraftig oppslag som kan verte vanskeleg å halde nede utan urimeleg stor innsats. Tre ”teigar” er avsett som randsone:

3a) Langs austsida av Styvisdalselvi

Tilrådde tiltak: Tynning, oppstamming av bjørk.

3b) Langs vestsida av Vassetelvi, nord i planområdet

Tilrådde tiltak: Fjerning av einer, tynning av lauv.

3c) Spissen av trekanten der elvane møtast

Tilrådde tiltak: Tynning av gråor.

Generelle tiltak:

- Oppsetting av sperregjerde mellom Vassetelvi og Styvisdalselvi.
- Innsetting av grinder i sperregjerdet for sti mot Vassete og for sti mot Styvisdalen.
- Oppsetting av grind i austenden av brua over Styvisdalselvi nord for Stølsvollen.

Gamlevegen

Skjøselsbehov nemnd i rekkefølge frå vest om Svilli mot klyngetunet i Dyrdal. Punkta er kartfesta i vedlegg 2. Forminska utgåve av kartet finnast på s.14 (fig. 7).

Ved skjøtsel og istandsetting av kulturminne

Det tilråddast at tradisjonelle byggemåtar nyttast i restaureringa. Der vegen treng nye murar bør ein nytte tørrmur og i mest mogleg grad nytte stadeigne material. Dette for å ikkje kome i konflikt med dei kulturhistoriske verdiane. Klopper bør lagast i ubehandla treverk eller av steinheller. Ved istandsetting av gjerde med funksjon for oppleving av vegen, bør ein nytte einer som stolpemateriale, og bygge grindene i tre. Før evt tiltak som involverer steingjerder (utover fristilling og fjerning av øydelagd gjerdenetting eller (pigg)tråd) lyt kulturavdelinga hjå fylkeskommunen verte kontakta.

Detaljplanlegging og fagkunnskap

Oppmuring av vegen der ras har fjerna murane krev erfaring. Det vert tilrådd at ein får ein handtverkar som har erfaring med tørrmuring for å kalkulere arbeidsomfang og kostnader på mureprosjekta og til å ta det faglege ansvaret under vidare arbeid (der dugnadsdeltakarar gjerne kan delta).

TILTAK

- Rydding av den gjengroddde biten frå vegen og bort til grusskjeriinga. Det bør lagast ein tilkomst frå bygdavegen til det trygge startpunktet på vegen nett sør-aust om skjeringa. Evt. kan ein la starten vere der vegane faktisk møtast og bygge ein slags bru for å kunne passere skredfar og utglidinga i skjeringa på ein trygg måte og hindre at trakk utløysar vidare utgliding. **Tilrådde tiltak:** Rydding av vegstubb, trygging av tilkomst gjennom ein eller begge skisserte løysingar.

I kart: Merka med lys grøn line

- Skredfar, Svilli. Skredfare er smalt, under 5 m. breitt. Restar etter gamal oppmuring synast i kantane. Her er ikkje fast grunn. Rasmaterialet er mellomstor stein, ikkje blokk. **Tilrådde tiltak:** Rydding i skredfare for å hinder vidare graving av vatten. Her er mogleg å kome til med maskin over enga nedanfor, slik at ryddinga kan gjerast på ein effektiv måte. Deretter bør vegen murast opp igjen forbi raset. Plassen bør ha årleg ettersyn.

I kart: Punkt nr. 1

- Gjengrodd strekning i overkant av innmark. Her veks unge lauvtre som stenger vegen. **Tilrådde tiltak:** Rydding, sprøyting av stubbene.

I kart: Merka med lys grøn line

- Smalt rasfar over sva. **Tilrådde tiltak:** Bolting i svaet, mure opp igjen vegen med støtte mot boltane.

I kart: Punkt nr. 2

- Mur på sig. Eit kort parti med mur som er på sig. **Tilrådde tiltak:** Gjenoppmuring.

I kart: Punkt nr. 3

- Skredfar, utan namn. Eit mindre skredfar på eit par meter som truleg ikkje går så ofte. **Tilrådde tiltak:** Mure opp igjen vegen forbi skredet. Det er truleg mogleg å sikre den nye muren noko ved bolting.

I kart: Punkt nr. 4

- Skredfar, Halvfjæringsgrovi. Eit større skredfar som går ofte. Restar etter gamal oppmuring visar i kantane av skredet. Ein del blokk i rasmaterialet. Plassen har alltid vore eit problem. Nye ras vil raskt rive vekk nye murar. Det vil vere ressurskrevjande å byggje opp igjen vegen kvar gong han er rast ut no då vegen ikkje nyttast i næringssamanheng. **Tilrådde tiltak:** Bygging av ei enkel bru utan rekkverk som leggst ut om våren og fjernast om hausten.

I kart: Punkt nr. 5

- Eldre ras. Vegen vil verte betre å gå og finare dersom dette gamle raset vert rydda. Det er ikkje naudsynt med rydding av omsyn til tryggleik eller for å kome forbi.

I kart: punkt nr. 6

- Skredfar, Stokkagrovi. Dette er det største skredfaret. Det har to breie løp og går årleg. Restar etter gamle murar synar att i skredet. Blokk i rasmaterialet. Plassen har alltid vore eit problem. Nye ras vil raskt rive vekk nye murar. Det vil vere ressurskrevjande å byggje opp igjen vegen kvar gong han er rast ut no då vegen ikkje nyttast i næringssamanheng. **Tilrådde tiltak:** Bygging av to enkle bruer utan rekkverk som leggst ut om våren og fjernast om hausten. Bruane nytta av DNT kan nyttast som døme.

I kart: Punkt nr. 7

- Slått av høgt gras på Strekke 5 og strekke 6 der vegen går gjennom slåttemark. **Tilrådde tiltak:** Slått 2 – 3 gonger pr. år.

Generelle tiltak

Ettersyn

Nokre plassar i strekning 3 er muren på sig. Ein av plassane er peikt ut med forslag til tiltak. Murane bør haldast under oppsikt som eit generelt tiltak. Bolting i underkant lyt vurderast.

Slått

Generelt vil der vere trong for å gå over traséen årleg og fjerne greiner og ungt oppslag, evt. tre som har velta inn i vegen. Det er trong for å slå høgt gras og nesle langs store delar av vegen 1 – 3 gonger for året, når det vert høgt. Over engene på strekke nr. 5 og 6 er det særleg viktig å slå, dette er difor peika ut som eige tiltak i planen.

Rydding

Det er og fleire punkt der ung lauvskog i underkant av vegen kan opnast opp og eldre tre evt. oppstammast for å opne utsynet over til andre sida av dalen, slik at kontakten med kulturlandskapet der vert forsterka. Den viktigaste plassen er markert i skjøtselskartet og nemnt som eige tiltak.

Gjerder langs vegen

Langs Gamlevegen er det fleire stader sett opp nettinggjerder, med og utan piggtråd. Dei fleste er i dårleg forfatning og verker skjemma. Desse bør fjernast. Steingjerder kan fristillast, og nye gjerde sett oppå steingjerdet fjernast. Gjerde som har ein funksjon i korleis

gamlevegen vert oppfatta bør settast i stand. Til dømes er det gjerdene langs vegen over Gardborg (strekke nr. 5) som gjev det visuelle inntrykket av gjel, og som skil vegen frå engene. Her har og vore grunder som høyrer naturleg til geilen. Dersom det er ynskjeleg med istandsetting av steingjerder lyt ein ta kontakt med kulturavdelinga på fylkeskommunen i forkant. Istandsetting av steingjerder langs- og i nærleiken av Gamlevegen vil vere positivt for den totale opplevinga.

Stell av kulturlandskapet knytt til vegen

Opplevinga av vegen heng tett saman med omgjevnadene vegen ligg i. For å ta vare på heilskapen er det viktig også å hindre vidare attgroing av engene i området, på begge sider av vegen. Dette vil og vere viktig for å ta vare på det heilskaplege kulturlandskapet i Dyrdal som grend. Her er trong for restaurering av engvegetasjon og noko rydding av oppslag. Engene i området er fulldyrka og overflatedyrka enger, nokre mindre lommer har gjødsla beite (kjelde: ØK). Dei landskapsmessige verdiane er i dette området vurdert til å vere større enn dei botaniske då dette har vore enger med moderne drift. For å halde landskapet ope bør ein kunne utnytte beitekapasiteten til dei dyra som vert nytta i skjøtselen av Hjølmo. Ei inngjerding som inkluderar alle dei områda gamlevegen kjem i kontakt med vil vere høvesvis enkelt. Vår og haustbeiting her vil vere positivt. For å unngå at graset vert for høgt og stivt for gjennom sommaren bør engene verte slått ein gong midt på sommaren. Då unngår ein at sauene berre trakkar ned vegetasjonen i staden for å beite han, og ein kan redusere danning av tuer. Eit av problema med å skjømte med berre beiting er utvikling av tuemark. Dette gjeld særleg dei mest næringsrike engene. *Forslag til gjerdetrasé er teikna inn på tiltakskartet for gamlevegen, vedlegg 2.*

Kjelder og referansar:

Arild Dyrdal; lokal informant

Flyfoto frå 1971 I14 og 15 og H 16 og 17. Statens kartverk.

Fylkesatlas; www.fylkesatlas.no; opplysningar frå Stadnamnregisteret

Fylkesmannen i Sogn og Fjordane 2005. Framlegg til: Forvaltningsplan for Nærøyfjordområdet; Verdsarvnominasjon : Vestnorsk fjordlandskap, Nærøyfjorden. Fylkesmannen i Sogn og Fjordane rapport nr. 2 – 2005

Hardarson, V. 2006. Fram dalen. Landskap og kulturarv som ressurser for bærekraftig verdiskaping. Masteroppgåve 30. spt. 2006. Institutt for landskapsplanlegging, UMB.

Klakegg, O. Nordahl-Olsen, T., Sønstegaard, E. og Aa, A. R. 1989. Sogn og Fjordane fylke; Kvartærgeologisk kart, M 1:250 000. Noregs geologiske undersøkelse.

Miljøverndepartementet 2002. Nærøyfjorden landskapsvernområde, kart i 1:50 000. Statens kartverk Sogn og Fjordane.

Ohnstad, Å. 2006. Aurland Bygdebok; Undredal og Nærøy, gard og ætt. Aurland Sogelag 2006.

Roald, S. K. 2001. Verdier i Dyrdalselvi, Aurland kommune i Sogn og Fjordane. VVV-rapport 2001-16. DN, NVE og Fylkesmannen i Sogn og Fjordane.

SEFRAK registeret for Aurland kommune, krins 1.
Økonomisk kartverk, kartblad U070-5-4 og U070-5-3 (Hjølmo) og kartblad V070-5-3 og V069-5-1 (gamlevegen)

Sigmond, E. M. O. 1998. Geologisk kart over Norge Berggrunnsgeologisk kart ODDA, M 1: 250 000. Noregs geologiske undersøkelse.

Vedlegg

Kart med tilrådingar til skjøtsel

Kart over gamlevegen med kritiske punkt markert

Forskrift for Nærøyfjorden landskapsvernområde

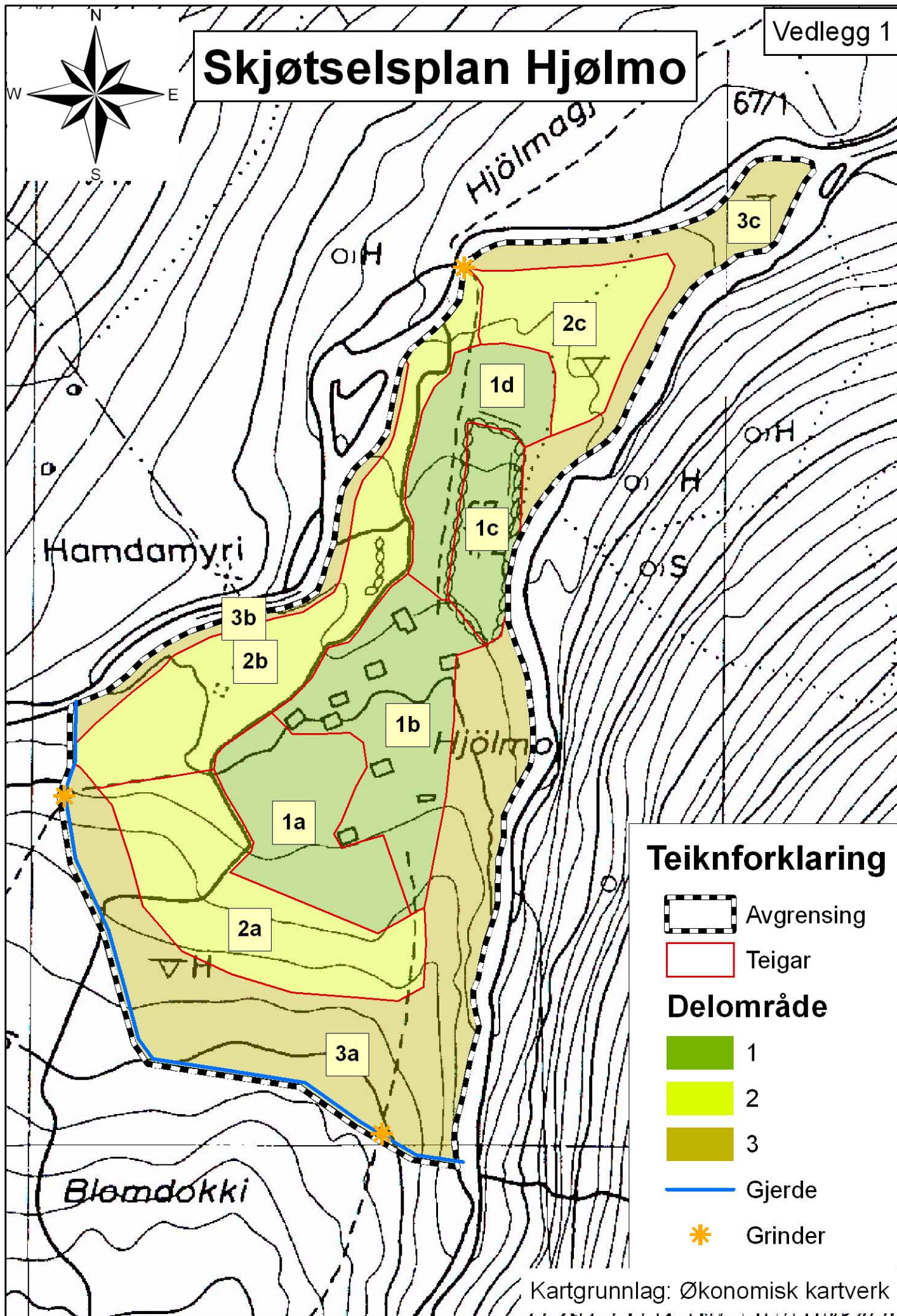
Vedlegg

Kart med tilrådingar til skjøtsel

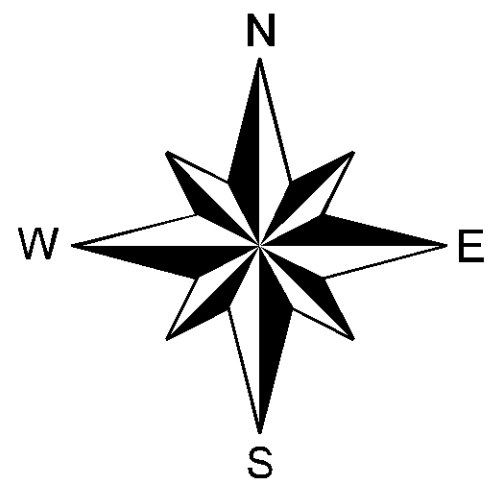
Kart over gamlevegen med kritiske punkt markert

Forskrift for Nærøyfjorden landskapsvernområde

Skjòtselsplan Hjølmo

Vedlegg 2

FORSKRIFT OM VERN AV NÆRØYFJORDEN LANDSKAPSVERNOMRÅDE I KOMMUNANE AURLAND OG VIK I SOGN OG FJORDANE FYLKE OG VOSS KOMMUNE I HORDALAND FYLKE.

Fastsett ved kgl. res. 8.11.02. med heimel i lov av 19. juni 1970 nr. 63 om naturvern § 5¹ og §6 jfr. §§ 21, 22 og 23. Fremma av Miljøverndepartementet.

§ 1. AVGRENSING

Landskapsvernområdet gjeld følgjande gnr./bnr.:

Aurland kommune: 1/1, 2, 3, 2/1, 2, 3/1, 5/1, 4, 5, 8, 9, 10, 11, 7/1, 2, 8/1, 5, 6, 12/1, 30/1, 2, 3, 4, 6, 9, 14, 31/4, 33/1, 38/1, 2, 3, 8, 12, 13, 37, 48/1, 3, 5, 49/1, 2, 4, 6, 7, 8, 16, 50/1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 14, 51/1, 2, 6, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 24, 27, 28, 32, 33, 34, 40, 42, 43, 44, 48, 52, 53, 60, 108, 52/1, 3, 4, 5, 53/1, 2, 55/1, 2, 56/1, 58/1, 2, 59/1, 2, 3, 4, 5, 9, 60/1, 2, 3, 4, 8, 61/1, 2, 3, 5, 6, 8, 62/1, 64/1, 2, 4, 5, 6, 9, 16, 20, 24, 65/1, 2, 3, 4, 5, 6, 66/1, 67/1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 69/1, 2

Vik kommune: 135/2, 4, 7, 8, 136/2, 4, 5, 9, 10, 12, 13, 137/2, 3, 6, 8, 138/1, 3, 4, 139/1, 3, 4, 140/1, 3, 4, 7, 8, 10, 13, 14, 15, 17, 18, 21, 22, 26, 32, 141/1, 4, 6, 10, 142/1, 2, 3, 5, 143/1, 144/1, 2, 3, 4, 5, 145/1, 146/1, 147/4, 148/1, 2, 3, 4, 23, 149/1, 2, 3, 7, 10, 11, 13, 150/1, 2

Voss kommune: 80/1, 4, 149/3, 4, 150/1, 4, 331/1, 332/1, 2, 4, 6, 15, 26, 28, 333/1, 3, 334/1, 2, 4, 335/1, 2, 3, 4, 5, 7, 336/1, 337/1, 2, 3, 4, 5, 338/2

Det samla arealet, inkl. sjø, er på ca 576 km², landareal på ca 547 km². Grensene for landskapsvernområdet framgår av vedlagde kart i målestokk 1:50 000 datert Miljøverndepartementet oktober 2002.

Kart og verneforskrift finst i Miljøverndepartementet, i Direktoratet for naturforvaltning, hos fylkesmannen og i kommunane med areal i landskapsvernområdet.

§ 2. FØREMÅL

Føremålet med Nærøyfjorden landskapsvernområde er å ta vare på eit vakkert og eigenarta natur- og kulturlandskap frå fjord til fjell i eit storfelt isbreutforma landskap med eit mangfald av plante- og dyreliv og der eit kulturlandskap med slåtteteigar, beitelandskap, stølsområde, gardsbruk og kulturminne, skapt gjennom aktiv landbruksdrift, utgjer ein vesentleg del av landskapets karakter.

§ 3. VERNEREGLAR

1. Landskapet, plante- og dyrelivet.

1.1 Området er verna mot alle inngrep eller tiltak som vesentleg kan endre eller verke inn på landskapets art eller karakter.

¹ Retta av Miljøverndepartementet 11. november 2002

Dette gjeld til dømes:

- a) Bergverksdrift, vassdragsregulering, bygging av vegar, oppsetjing og riving av bygningar, oppføring av anlegg og faste innretningar, framføring av luftleidningar og jordleidningar, drenering og anna form for tørrlegging, sprenging, masseuttak, utfylling, planering og lagring av masse, lausbryting og fjerning av stein og mineral, bruk av kunstgjødsel og kjemiske sprøytemiddel i utmark, fjerning eller inngrep i verdfulle kulturminne så som gamle vegar og steinmurar. Opplistinga er ikkje uttømmende.
- b) Nydyrking, endring av samansetnaden av naturleg treslag ved skogkultur, flatehogst, felling av særmerkte og dekorative tre og daude tre som er med på å prege landskapet og som er viktige for dyrelivet.

Forvaltningsstyresmakta avgjer i tvilstilfelle om eit tiltak vil endre landskapets art eller karakter vesentleg eller på annan måte er i strid med føremålet med vernet. Dersom omsynet til verneverdiane gjer det naudsynt, kan Direktoratet for naturforvaltning fastsetje nærmare reglar om ferdsle.

1.2 Reglane i 1.1 er likevel ikkje til hinder for:

- a) Landbruksdrift på eksisterande innmark. Drifta må ta omsyn til landskapet sitt særpreg og spesielle karakter.
- b) Beiting, rydding av beite, slått og lauving, når dette ikkje strir mot verneformålet.
- c) Vedlikehald av bygningar, gjerde, bruer, klopper, vegar og stiar og stenging av skorfeste og oppsetting av kve. Alt slikt arbeid skal ta utgangspunkt i tradisjonell byggeskikk på staden når det gjeld utforming, fargar og materialbruk. Arbeidet skal ikkje medføre vesentlege endringar av fasade på bygningen.
- d) Hogst, men ikkje samanhengande flater større enn fem dekar.
- e) Vanleg vedlikehald av eksisterande kablar, luftleidningar, vatningsveiter, løypestreng, gjerde m.m.
- f) Jakt og fiske etter gjeldande regelverk.
- g) Gjennomføring av militær øving/trening i eksisterande sikkerhetssone for Forsvarets skyte- og øvingsfelt.
- h) Drift og vedlikehald av kystverket sine anlegg, og ferdsel i samband med dette arbeidet.

1.3 Forvaltningsstyresmakta, eller den som vert tillagt mynde, kan gi løyve til:

- a) Endra bruksformer i landbruket i samsvar med driftsplan.
- b) Oppføring av nybygg i samband med landbruk, turlagsverksemd og oppsyn. Utforming av nybygg skal vere tilpassa landskap og tradisjonell byggeskikk.

- c) Påbygging, ombygging eller riving av bygningar og anlegg. Påbygging og ombygging skal vere tilpassa landskap og tradisjonell byggjeskikk
- d) Tilrettelegging av enkle traktorløyper for uttak av trevirke og i beitebrukssamanheng.
- e) Utbetring og rassikring av vegen mellom Gudvangen og Bakka og vegen til Jordalen.
- f) Oppsetting av nye gjerde (som ikkje gjeld stenging av skorfeste og oppsetting av kve), oppmerking og varding av nye fotturruter og nybygging av bruer og klopper.
- g) Ras- og flaumsikring av busetnad og innmark.
- h) Skogsdrift på flater større enn fem dekar i samsvar med driftsplan.
- i) Etablering av luftesjakter som er naudsynt i samband med underjordisk drift av mineral med uttaksstad utanfor verneområdet.
- j) Nyetablering av kystverket sine anlegg.

2. Motorferdsel

2.1 Motorferdsel på land og i vatn/vassdrag er forbode, likeins lågtflyging under 300 meter og landing. Med landing meiner ein òg henting og bringing av passasjerar og gods sjølv om landing i eigentleg forstand ikkje skjer.

2.2 Reglane i 2.1 er likevel ikkje til hinder for:

- a) Gjennomføring av militær operativ verksemd og tiltak i samband med ambulanse-, politi-, brannvern-, rednings-, oppsyns-, skjøtsels- og forvaltningsverksemd.
- b) Motorferdsel på fjorden, herunder å gå til land eller kai. Maksimum fart forbi Skalmenes-Bleiklindi er 8 knop. Fartsreduksjonen gjeld ikkje båtar under 30 fot.
- c) Motorferdsel på dei offentlege bilvegane i landskapsvernområdet.
- d) Naudsynt motorferdsel i samband med landbruksdrift på landbruksvegar og i nærleiken av innmark og på traktorløyper godkjende i forvaltningsplan.
- e) Naudsynt motorferdsel på vinterføre til landbruksdrift som frakting av ved eller hogstvirke, gjerdeutstyr, saltsteinar eller materialar til vøling av stølar o.l. Motorkøyrety kan på vinterføre nyttast til uthenting av ved frå eigen eigedom til fast bustad.

f) Naudsynt lufttransport i samband med landbruksdrift. Lufttransport skal meldast til oppsynet før transporten tek til.

g) Militær lågtflyging.

h) Motorferdsel i samband med militær øving/trening i eksisterande sikkerhetssone for Forsvarets skyte- og øvingsfelt.

2.3 Forvaltningsstyresmakta, eller den som vert tillagt mynde, kan gje løyve til luft- og snøscootertransport av materiale til hytter, bruer m.v. og av brensel, utstyr og proviant til hytter og stolar. Traséane for snøscootertransport skal teiknast inn på kart.

§ 4. UNNTAK I SÆRSKILDE HØVE

Forvaltningsstyresmakta kan gjere unntak frå verneforskrifta når føremålet med vernet krev det, for vitskaplege undersøkingar, for arbeid av vesentleg verdi for samfunnet, eller i spesielle tilfelle, når det ikkje strir mot føremålet med vernet.

§ 5. FORVALTNINGSPLAN

Det skal utarbeidast ein forvaltningsplan med nærmare gitte retningslinjer for forvaltning, skjøtsel, tilrettelegging, informasjon m.v. Forvaltningsplanen skal godkjennast av Direktoratet for naturforvaltning. Forvaltningsstyresmakta, eller den forvaltningsstyresmakta gjev fullmakt, kan gjennomføre skjøtselstiltak for å fremje føremålet med vernet.

§ 6. FORVALTNINGSTYRESMAKT

Direktoratet for naturforvaltning avgjer kven som skal ha forvaltningsmynde etter forskrifta.

§ 7. RÅDGJEVANDE UTVAL

Det kan nemnast opp eit rådgjevande utval for landskapsvernområdet.

§ 8. IVERKSETTING

Denne forskrifta trer i kraft straks.